

**ЕЗИКОВА ГИМНАЗИЯ
„БЕРТОЛТ БРЕХТ” ГР.ПАЗАРДЖИК**

УТВЪРЖДАВАМ:

Велка Недялкова
Директор на ЕГ „Бертолт Брехт”

УЧИЛИЩНА ПРОГРАМА

**ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА РАННОТО НАПУСКАНЕ НА
УЧИЛИЩЕ**

2018/2019 година

*Настоящата Програма е приета
от Педагогическия съвет с протокол № 11/ 14.09.2018 г.,
съгласувана от Обществения съвет с протокол № 1/13.09.2018 г.
и утвърдена със заповед на директора № 2227/14.09.2018 г.*

I. ВЪВЕДЕНИЕ: Настоящата програма е разработена в съответствие с целите, залегнали в националните политики по превенция на ранното напускане на образователната система и комплекса от мерки на правителството в областта на образованието и социално-икономическото развитие.

II. НОРМАТИВНА БАЗА:

- СТРАТЕГИЯ ЗА НАМАЛЯВАНЕ ДЕЛА НА ПРЕЖДЕВРЕМЕННО НАПУСНАЛИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА (2013 – 2020)
- ПЛАН ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА НАМАЛЯВАНЕ ДЕЛА НА ПРЕЖДЕВРЕМЕННО НАПУСНАЛИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА (2013- 2020)
- НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ И ПОВИШАВАНЕ НА ГРАМОТНОСТТА (2014 – 2020)
- НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020 ГОДИНА
- КОНВЕНЦИЯТА ЗА БОРБА СРЕЩУ ДИСКРИМИНАЦИЯТА В ОБЛАСТТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
- ЗАКОН ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ
- НАРЕДБА ЗА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ
- МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ
- ЗАКОН ЗА МЛАДЕЖТА
- НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА БЕДНОСТТА И НАСЪРЧАВАНЕ НА СОЦИАЛНОТО ВКЛЮЧВАНЕ ДО 2020 Г.
- ОБЛАСТНИ И ОБЩИНСКИ СТРАТЕГИЧЕСКИ МЕРКИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ ОТ ОТПАДАНЕ

Съгласно Препоръката на Съвета на ЕС от 28.06.2011 г., засягаща политиките за намаляване на преждевременното напускане на училище, както и със стратегическата рамка на ЕС за сътрудничество в областта на образованието и обучението, като „преждевременно напуснали училище“ се определят лицата между 18 и 24 години, завършили едва основно образование или по-ниска образователна степен и които вече не участват в никаква форма на образование или обучение. В програмата попадат и ученици до 18 годишна възраст преди завършване на последния гимназиален клас, ако лицето не е записано в училище.

III. РИСКОВЕ ОТ РАННОТО ОТПАДАНЕ НА УЧЕНИЦИ ОТ УЧИЛИЩЕ:

Преждевременното напускане на училище води още до нарастване на рисковете от социално изключване, застрашава сигурността и стабилността на обществото и е предпоставка за влошаване на качеството на живот на сегашното и на следващите поколения. Здравният статус и достъпът до ресурси и услуги, които могат да осигурят по-добър стандарт и продължителност на живота в добро здраве и благосъстояние, са в пряка зависимост от получената по-висока степен на образование. Посочените последствия са показателни за мащаба и степента на негативното влияние на преждевременното напускане на училище, поради което данните за дела на преждевременно напусналите образователната система в България не трябва да успокояват, а да насърчават изпълнението на всеобхватна и интегрирана политика за превенция на явлението, както и за неговото преодоляване там, където съществува.

IV. ПРИЧИНИ ЗА ОТПАДАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ:

Причините за преждевременното напускане на училище могат да бъдат класифицирани в няколко

основни категории.

Социално-икономически причини:

- ✓ лошото качество на живот на определени социални слоеве;
- ✓ ниските доходи – невъзможност за покриване на разходите (учебници, тетрадки, дрехи, храна);

Образователните причини:

- ✓ затруднения при усвояване на учебния материал;
- ✓ слаб интерес към учебния процес и произтичащото от него желание/нежелание да се посещава училище;
- ✓ наличие на конфликтни отношения със съученици и др.;

Етнокултурни причини:

- ✓ по-ниска ценност на образованието;

Психологически причини:

- ✓ чувство за неуспех;
- ✓ неувереност в себе си;

Институционални причини:

- ✓ недостатъчно координираният подход между различните служби и специалисти на национално, регионално, местно и училищно ниво за справяне с преждевременното напускане на училище;
- ✓ недостатъчно ефективният контрол върху управлението и функционирането на политиките за обхващане, задържане и реинтегриране на учениците в образователната система.

Причини, свързани със здравния статус:

- ✓ В контекста на политиките за развитие на приобщаващото образование продължава тенденцията за интегриране на ученици със специални образователни потребности в общообразователните училища. Рисковете за преждевременното напускане на училище са свързани с недостатъчна подготовка на училищата за приобщаването им. Тук се включват и всички фактори на материалната база.

V. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ:

Осигуряване на достъп до образователната система и възможност за развитие чрез образование, което в най-голяма степен съответства на потребностите, потенциала и целите на ученика и което осигурява успешна индивидуална и обществено-икономическа реализация и допринася за изграждане на динамична икономика на знанието и постигане на ускорен и устойчив икономически растеж, социална солидарност и качество на живота на местните общности и на страната като цяло.

VI. ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ:

1. Превенция на преждевременното напускане на училище в Езикова гимназия “Бертолт Брехт“

Дейности:

- 1.1. Анализ на причините, водещи до отпадане от училище и напускане на образователната система;
- 1.2. Идентифициране на рисковите фактори за преждевременното напускане на училище с оглед ограничаване на последиците от тях;
- 1.3. Плануване на политики и мерки за преодоляване на рисковите фактори от отпадане.

2. Интервенция срещу преждевременното напускане на училище.

Дейности:

- 2.1. Повишаване участието и ангажираността на родителите.
- 2.2. Утвърждаване на индивидуалното и групово наставничество.
- 2.3. Кариерно ориентиране и консултиране.

3. Изграждане на политики за компенсиране на ефекта от преждевременното напускане на училище.

Дейности:

- 3.1. Създаване на подходящи условия за реинтегриране в образователната система на преждеременно напусналите я;
- 3.2. Осигуряване на възможности за обучение в самостоятелна и индивидуална форма на обучение;
- 3.3. Популяризиране на възможностите за учене в клубове, библиотеки, читалища, младежки информационно-консултантски центрове, регионални и местни центрове;
- 3.4. Създаване на възможности за самостоятелно учене с цел признаване на резултати;
- 3.5. Кариерно ориентиране и консултиране, които съдействат за информиран избор на образователен и професионален път от семейството и ученика, засилват мотивацията за оставане в училище и придобиване на образователна степен.

При изготвянето на програмата се отчитат:

1. Ролята на цялата система от участници и взаимоотношенията помежду им, като се признава ролята на всяка от заинтересованите страни;
2. Сътрудничество в образователните институции за насърчаване на позитивната училищна култура, работата в екип в рамките на училищната общност;
3. Координираните мерки на всички нива.
4. Проследяване на напредъка на ниво „Училище“.

Положителната промяна на състоянието изисква прилагането на комплексни мерки и добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление - национално, регионално, местно и училищно. Основната част от отговорностите за прилагането на националната политика по отношение на задължителното образование е съсредоточена в Министерството на образованието и науката, което е естествен координационен център на междусекторните действия за намаляване на преждевременното напускане на училище.

Езикова гимназия „Бертолт Брехт“ – Пазарджик е едно от училищата в България, в което няма отпаднали ученици. Ежегодният статистически задълбочен анализ на превантивните дейности, които съпътстват целогодишната работа в училището показва, че това се дължи най-вече на последователната политика на образователната институция в посока реализиране на дейности, залегнали в Стратегията ѝ за развитие, подчинени на принципите за:

- **всеобхватност на дейностите** – осъществяване на дейности по превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и на координираните усилия на всички участници в образователния процес;
- **публичност и прозрачност на цялостната политика** - чрез интернет страницата на училището и партньорството с медиите, документиране на проблемните и рискови ситуации и добрите практики;

- **обратна връзка** с институции, родители, педагогически съветник, класни ръководители, ученици и учители;
- **приемственост** – чрез съхраняване на традициите и прилагане на утвърдени работещи практики, равнопоставеност на всички приоритети в развитието на образователната институция.
- **идентифициране на рисковите фактори** – доклад-анализи на педагогическия съветник и класни ръководители.

Мерките в Езикова гимназия „Бертолт Брехт“, произтичащи от:

Семейни и социални причини:

1. *Възможно е нежелание на родителите* ученикът да ходи на училище поради страх от социална изолация, невъзможност за адаптиране към останалите ученици, по-ниска самооценка.

Мерки: - Силна мотивация чрез редица дейности за приобщаване на ученици със специални образователни потребности; консултиране на ученици и родители с педагогическия съветник и съдействие за насочване към външни служби.

2. *Трудова миграция на родителите.* Напускане на единия или и двамата родители на страната поради невъзможност за издръжка на семейството и търсене на работа в чужбина. Оставяне на детето на грижите на баби и дядовци, които нямат същия авторитет и изпадат в безсилие за справяне с трудната социална обстановка и новите модели на поведение на младежите.

Мерки: Ежеседмични контакти, а при нужда и ежедневни с попечителите на учениците, търсене на съдействие от отдел „Закрила на детето“ и Детска педагогическа стая.

3. *Осигуряване на грижи* за по-малките братя и сестри, както и за болни членове на семейството.

Мерки: Оказване на социална помощ чрез отпускане на месечни и еднократни стипендии за подпомагане на достъпа до образование.

4. *Липса или занижен контрол върху цялостното развитие на ученика.* Изразява се в неконтролиране на часовете за прибиране от училище, непознаване на контактите и приятелския кръг, непроверяване на изученото през деня, както и подготовката на ученика за следващия ден – домашни работи, изпълнение на други поставени от учителя задачи.

Мерки: Мотивиране и приобщаване на тези ученици за посещаване на индивидуални консултации в училище; поддържане на непрекъснати контакти с тези родители от страна на ръководство, класни ръководители, педагогически съветник, и мотивиране и приобщаване към училищната общност.

5. *Конфликти между агресивни родители* – побой, домашно насилие, развод, посегателство от страна на нови партньори на един от двамата родители.

Мерки: В най-честите случаи училището се превръща в единствено защитено място за детето и класният ръководител поема грижите за детето в образователната институция.

6. *Профилактика относно преждевременно напускане на училище поради ранни бракове и раждане.*

Мерки: Включването на тийнейджърите в обучителни семинари и лекционни курсове относно сексуалното им развитие, залагане в годишните планове за час на класа на актуални за младежкото развитие теми, осигуряване на възможност за връщане на прекъсналите училище ученици към формалното обучение.

Други по-важни мерки и дейности, залегнали в комплексния план за достигане на целите, свързани с **превенцията** от отпадане и **компенсиране** на ефекта от преждевременното напускане на училище са:

- Предприемане на **УЧИЛИЩНИ ПОЛИТИКИ И СТРАТЕГИЧЕСКИ МЕРКИ**, подчинени на областната и общинска програма за образователна интеграция на децата и учениците на община Пазарджик /2012 – 2020/;
- **УПРАВЛЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА** за преждеременно напусналите училище. Изготвяне на база данни от класните ръководители, в чиито класове има ученици от рискови групи /съобразно различните причини от отпадане/;
- Координиране действията на класните ръководители с тези на педагогическия съветник и училищното ръководство;
- **КВАЛИФИКАЦИЯ** на педагогическите специалисти в посока управление на конфликти, справяне с агресията и насилието и превръщането на учителя в педагогически консултант;
  - ✓ Участие на педагогическите специалисти в квалификационни форми за превенция на училищния тормоз;
  - ✓ Разработване на стратегии за мирно разрешаване на конфликти;
- Реализирането на конкретни дейности за постигане целите на училищната програма;
- Дейности за повишаване на функционалната грамотност;
- Насърчаване включването в образованието на рискови групи и развиване на приобщаващото образование.
- Увеличаване на разнообразието и ефективността на механизмите и стимулите за включване в образование и обучение:
  - ✓ създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти;
  - ✓ насочване на ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;
  - ✓ индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);
  - ✓ участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;
  - ✓ други дейности, определени с Правилника за дейността на училището.
- Изграждане на широко публично доверие и подкрепа за политиките за превенция и намаляване на преждевременното напускане на училище;
- Повишаване качеството и ефективността на въздействие върху подрастващите чрез създаване на специфична образователна и възпитателна **ИНТЕРАКТИВНА СРЕДА** – ученически вестник, клубове по интереси;
- Поставяне на ученика в **АКТИВНА ПОЗИЦИЯ** по отношения на усвояването на нови знания и практическа приложимост на преподавания материал;
- Превръщането на училището в **ПРИЯТНО И ЖЕЛАНО МЯСТО** за учениците чрез използване на **ИНОВАТИВНИ** педагогически методи и форми за предаване, преподаване и

- научаване на учебни знания.
- Извършване на ефективна **ДИФЕРЕНЦИРАНА** работа с учениците с намалена успеваемост;
  - Провеждане на консултации с ученици и родители по утвърден график;
  - Провеждане на анкети и попълване на въпросници с ученици за установяване на проблеми – отговаря педагогическият съветник;
  - Подготовка на учениците за продължаване на образованието – **КАРИЕРНО ОРИЕНТИРАНЕ** на учениците, завършващи средно образование, съобразно техните интереси и възможности.
    - ✓ Организиране на среща между учениците с експерти от регионалната служба по заетостта;
    - ✓ Осигуряване на професионално консултиране и ориентиране чрез привличане на ЦПО;
  - Провеждане **ДИСЦИПЛИНАТА** на учениците в съответствие с новите обществени потребности.
  - Изграждане на съдържателен и многообразен учебно-възпитателен процес. Осъществяване оптимално ниво на вътрешна мотивация у учениците чрез **ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ОБРАЗОВАТЕЛНО-ВЪЗПИТАТЕЛНА РАБОТА**, свързана с училищни и извънучилищни мероприятия и дейности:
    - ✓ Извънкласни дейности за превенция на поведението при деца с риск от отпадане;
    - ✓ Арт терапия и спортно-туристически дейности;
    - ✓ Провеждане на дискусии с ученици по предложени от тях теми, засягащи актуален проблем;
    - ✓ Възлагане на отговорни индивидуални задачи на учениците, за да се почувстват значими в собствените си очи и в очите на околните, за да се мотивират и успяват;
  - **ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ и работа с родителската общност:**
Приобщаването на родителите към общочовешките ценности и подготовката им за пълноценен живот в съвременните обществено-икономически условия;
    - ✓ Посещения в помощни училища, домове за сираци и бездомници, домове за възрастни хора;
    - ✓ Организиране на благотворителни кампании;
    - ✓ Утвърждаване на позитивна дисциплина и ангажиране на учениците в дейности в полза на училищната общност.
  - **ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ И ВЪЗПИТАНИЕ** – лекции, беседи, семинари, свързани с обучението на учениците по:
    - ✓ Наркомания, алкохол, тютюнопушене.
    - ✓ Сексуално образование и предпазване от СПИН.
    - ✓ Продължаване на превантивната възпитателна работа на класните ръководители като дейностите се интегрират с цел оказване на помощ с общинския професионално-консултативен кабинет, с Комисията за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни /КБППМН/;
    - ✓ Поставянето на приоритет в работата на класните ръководители за формирането на личностни умения у учениците за адекватно **СОЦИАЛНО ПОВЕДЕНИЕ** в съвременните динамични обществено-икономически условия.
  - **ИЗВЪНКЛАСНИ И ИЗВЪНУЧИЛИЩНИ ДЕЙНОСТИ.**
  - Активно участие на **УЧЕНИЧЕСКИЯТ СЪВЕТ:**
    - ✓ Участие при планиране дейността на часа на класа.

- ✓ „Peer education“ по теми от гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование.
- ✓ Създаване съвместно с класния ръководител условия за личностна изява на всеки ученик.
- ✓ Организиране на творчески и спортни дейности с общ интерес;
- ✓ Тясно сътрудничество между училището и семейството при превантивната работа с ученици, застрашени от негативни влияния (хазарт, секти, наркомания, употреба на алкохол и тютюнопушене).
- Спазване на Координационния механизъм за деца в риск:
  - ✓ Включване на местните власти и социалните партньори като равноправни участници при планирането на превантивни мерки и дейности, както и оказване на подкрепа на образователната институция при нужда от интервенция;
  - ✓ Формиране на екипи за разработване на дейностите по превенция от отпадане и залагането им в комплексната ПЛАНИРАЩА И ОТЧЕТНА ДОКУМЕНТАЦИЯ.
- Планиране и провеждане на мотивиращи училищни и извънкласни дейности, довели в годините до утвърждаването на гимназията като институция, която работи с грижа за всеки ученик.

Политиките и мерките, които Езикова гимназия „Бертолт Брехт“ предприема за преодоляване на причините за отпадане, са подчинени на националните, областни и общински стратегически мерки, като се отчита спецификата на образователната институция и нуждите от личностна подкрепа.

Програмата е отворена за допълване, актуализация и промяна в резултат на възникнали обективни обстоятелства.